

Prezentácia projektu riadenia a rozvoja Literárneho informačného centra

Jana Beňová

1.

Obnova klasickej formy autorských čítaní

Literárne centrum slúži slovenskej literatúre, zviditeľňuje, propaguje a sleduje literárne dianie – na Slovensku a v zahraničí. Jedným z mojich zámerov by v tejto súvislosti bola snaha obnoviť klasickú formu autorských čítaní ako prezentácií umeleckého diela.

V poslednom období sa literárne čítania stali súčasťou iných podujatí, najmä väčších hudobných festivalov. Na jednej strane chápem snahu organizátorov využiť potenciál širokého a v prvom rade mladého publika, negatívom však je, že literatúra tu má len „spestrovat’ hlavný program“ a samotné čítania sa zmenili skôr na akési *talk show*.

2.

Rub a LÍC slovenskej literatúry

Chcela by som nájsť v Bratislave vhodný priestor, kde by sme sa snažili navyknúť publikum na pôvodnú formu autorského čítania. (Aby sme zvýraznili značku LIC, podujatia by mali hlavičku Rub a LÍC slovenskej literatúry.) Vychádzam pritom z predpokladu, že je tu stále potenciál divákov/poslucháčov, ktorých zaujíma špecifická a originálna prezentácia samotného umeleckého diela autorom viac ako rozprávanie o okolnostiach jeho vzniku či „veselých historiek“ zo života autora, do čoho čoraz častejšie spisovateľov tlačia organizátori a moderátori podobných podujatí.

3.

Grantový systém SLOLIA

Dodržiavať pravidlo, podľa ktorého sú členovia komisie, ktorá rozhoduje o dotáciách, nezávislé osobnosti – spisovatelia, prekladatelia, literárni vedci a kritici či redaktori. Za dvadsaťpäť rokov existencie SLOLIA vyšlo mnoho slovenských kníh v prekladoch v množstve vydavateľstiev na svete. V tomto štádiu by sme sa mali zamerať na hodnotenie kvality jednotlivých prekladov a vytypovať si kľúčových prekladateľov, rovnako ako vydavateľstvá, s ktorými bola spolupráca najúspešnejšia pre slovenských autorov.

4. Slovenskí prekladatelia ako prostredníci

Využiť potenciál slovenských prekladateľov a zahraničných spisovateľov, s ktorými máme vytvorené väzby a kontakty. Slovenskí prekladatelia by tiež mohli byť nápomocní pri vytypovaní ďalších vhodných vydavateľstiev, ktoré by mohli mať záujem o tvorbu konkrétnych slovenských umelcov. Poznajú a orientujú sa totiž v literárnom prostredí jednotlivých krajín. Zamerať sa treba pritom aj na novú generáciu prekladateľov a mladé progresívne vydavateľstvá (Inaque, Premedia, Portugalský inštitút, BRaK).

5.

Vyhľadávať, zachytávať a podporovať

Zároveň treba ďalej sústavne vyhľadávať, zachytávať a podporovať nových talentovaných zahraničných prekladateľov umeleckej literatúry zo slovenčiny. Veľmi vhodne vybraným miestom pre rezidenciu a štipendium bola Trojica AIR v Banskej Štiavnici. V budúcnosti by sme mohli uvažovať o podobnej rezidencii v Levoči (v spolupráci s mestom Levoča a vydavateľstvom Modrý Peter) či v Košiciach (v spolupráci napríklad s Univerzitou P. J. Šafárika a tamojšou knižnicou).

6.

SLOLIA ako meradlo úspešnosti

Vydávanie slovenskej literatúry v zahraničí je prioritnou činnosťou LIC. Je to prvoradým poslaním tejto inštitúcie a nezviditeľňuje len diela slovenských autorov, ale prostredníctvom nich slovenskú kultúru a krajinu samotnú. Aby SLOLIA mohla efektívne fungovať, musí disponovať adekvátnymi finančnými prostriedkami. Dôležitou zmenou by preto bolo, aby financie na Sloliu boli priamo položkou zaradenou do rozpočtu LIC a inštitúcia by o ne nemusela každý rok žiadať prostriedky zvlášť v rámci prioritných projektov. Dôležité je tiež, aby nárast vydávania slovenských diel v zahraničí, a teda aj počtu žiadostí o grant, bol jasne chápaný ako úspech LIC, slovenskej kultúry a Slovenskej republiky.

7.

Poradenstvo

Vytvoriť službu pre autorov a autorky, ktorá by im radila pri uzatváraní zmlúv s vydavateľmi alebo inými šíriteľmi a užívateľmi ich diela. Taktiež pri zhotovovaní daňových priznaní a aktuálnych pravidiel s tým súvisiacich.

8.

Databáza spisovateľov

Za roky existovania Literárneho informačného centra sa podarilo vytvoriť funkčnú a prehľadnú databázu slovenských spisovateľov a spisovateliek, pracovať naďalej na jej vylepšovaní a aktualizácii.

9.

René – Anasoft litera gymnazistov

Pokračovať v začatej tradícii ceny, ktorá do Anasoft litery, a teda do aktuálneho literárneho diania a života, zapája stredoškolákov. Návyk na čítanie sa najľahšie buduje v detstve, ak sme to však premeškali, druhou šancou je puberta, keď práve z literatúry mladý človek môže čerpať poznatky o svete a vzťahoch. Nájsť sponzora, ktorý by zastrelil túto cenu finančne, prípadne by sponzor pokryl náklady na preklad tejto knihy do niektorého zo svetových jazykov, čo je základný predpoklad pri ponúkaní diela vydavateľstvám v zahraničí.

10.

Knižné vydavateľstvo LIC

Produkcii knižného vydavateľstva jednoznačne dominoval literárny rad rozhovorov Jána Štrassera so slovenskými spisovateľmi a spisovateľkami. Snažiť sa vymyslieť podobne silnú líniu, ktorá by vyprovokovala k tvorbe najmä žijúcich klasikov – niečo ako „O písaní“ alebo „Poznámky k tvorbe“. Zameriť sa treba aj na denníky a memoáre autorov a autoriek, literárnych kritikov, prekladateľov.

Tiež by sme sa mohli orientovať na esejistické a úvahové knihy zaoberajúce sa významom literatúry a tlačeneho slova v kontraste s novými médiami a technológiami. V slovenčine dosiaľ nevyšlo jedno zo základných svetových diel na túto tému, dnes už klasika – kniha Neila Postmana *Uzabávame sa k smrti* (Amusing ourself to Death), ktorá rozoberá príčiny a dopad zmeny orientácie ľudstva z vnímania písaného slova na prijímanie informácií cez obrazy.

11.

Knižné veľtrhy a festivaly

V nedávnej minulosti Literárne centrum veľmi úspešne participovalo na dvoch veľkých literárnych festivaloch v Budapešti a Paríži. Slovensko a slovenskí autori a autorky na ňom boli hlavným hosťom a pri tejto príležitosti sa podarilo vydať nadštandardne mnoho slovenských diel v prekladoch do francúzštiny a maďarčiny v rôznych tamojších vydavateľstvách. Takisto nadviazať kontakty s redaktormi literárnych časopisov a literárnymi kritikmi. Z toho vyplýva povinnosť pokračovať v intenzívnej práci na promovaní a vydávaní ďalších prekladov.

12.

Orientácia a posúdenie dopadu prezentácie na rôznych festivalov

Čas pandémie ukázal, že rola veľkých knižných veľtrhov a festivalov v literárnom živote sa mení a situácia sa v tomto smere bude meniť a pravdepodobne priat' viac menším festivalom, ktoré sú flexibilnejšie a schopné väčšej improvizácie pri príprave aj uskutočňovaní akcií. Rokovaniam o čestnom hostovaní na ďalšom významnom knižnom veľtrhu by mala predchádzať príprava spočívajúca najmä v kontaktoch s vytypovanými vydavateľmi, ktoré plánuje LIC osloviť v súvislosti s možným publikovaným diel konkrétnych slovenských autorov. Myslím, že to je iste súčasťou už dlhoročnej stratégie tejto inštitúcie a treba v nej pokračovať. Zároveň sa treba orientovať aj na menšie knižné festivaly, ktoré sú viac umelecky a menej komerčne zamerané – napríklad v Lipsku (Leipziger Buchmesse), v Turíne (Salone del Libro di Torino) či v Česku (Tabook). A zvážiť účasť na festivaloch v Škandinávii (napríklad Göteborg). Dôležité bude zvážiť prínos jednotlivých medzinárodných veľtrhov a podľa toho posilniť či naopak obmedziť našu účasť.

13.

Prezentácia v Bratislave

V prípade domácej prezentácie nepovažujem knižný festival Bibliotéka za atraktívny ani dostatočne aktuálny. Myslím, že slovenskej literatúre svedčia väčšmi komornejšie a príjemnejšie priestory, ako je areál Incheby, ktorý sa spája s veľkými komerčnými veľtrhmi. Preto by som miesto účasti na ňom navrhla, aby sa LIC väčšmi spolupodieľal napríklad na Bratislavskom knižnom festivale, ktorý by sa tak mohol rozšíriť a poskytnúť ešte kvalitnejší program. Tiež na vybraných pravidelných podujatiach a prezentáciách literatúry v niektorých ďalších slovenských mestách (Žilinský literárny festival či festival LiKE v Košiciach).

14.

Knižnice súčasných klasikov

Snažiť sa o prezentovanie a zachovanie knižníc súčasných klasikov za ich života či posmrtné. Preskúmať, do akej miery je v tomto smere skutočne aktívna Národná knižnica. Myslím, že lepší nápad ako prenášať knihy a možno aj pôvodné rukopisy či literárnu pozostalosť kdesi do veľkej budovy v Martine je zachovať knižnice v mestskej časti, kde autor žil, obyvatelia si ho pamätajú a jeho život bol spätý s touto zónou (ako príklady, keď sa to podarilo môžem uviesť Knižnicu Kornela a Nade Földváriovcov v SNG, zbierku Fedora Gála v Karloveskej knižnici, Kalinovskú knižnicu v Pistoriho paláci). Aké knižnice mali a čo sa s nimi stalo? Rudolf Sloboda, Dušan Mitana, Ivan Laučík, Milan Lasica...

15.

Dlhodobé kauzy slovenskej literatúry

Počas letných mesiacov som opätovne prečítala dve diela Dominika Tatarku – *Prútené kreslá* a *Človeka na cestách*. V roku 2023 uplynie 110 rokov od jeho narodenia. Viem, že opätovanému vydávaniu jeho diela po Nežnej revolúcii zabránili dedičia. Takže *Človek na cestách*, ktorého som čítala, bol vydaný v roku 1963. Chcela by som znovu oživiť Tatarkov odkaz, podľa mňa opäť takého aktuálneho „obcovania“, a pokúsiť sa nájsť cestu, ako vydať jeho dielo alebo ho aspoň čo najintenzívnejšou formou pripomenúť slovenským čitateľom.

16.

Veža kníh

V Petržalke na Tyršovom nábreží už desaťročia chátra bývalá vodná veža pri divadle Aréna. Patrí Bratislavskému kraju, mojou ambíciou je vypracovať projekt na jej využitie ako „veže kníh“, ktorý by prezentoval a popularizoval literatúru. Možno práve tu vybudovať rezidenciu pre slovenských spisovateľov/ prekladateľov? Čosi na spôsob slávneho najmenšieho bytu vo Varšave Etgara Kereta? Na spoluprácu pri tomto projekte oslovíme mestskú časť Petržalka, mesto Bratislava a Bratislavský samosprávny kraj.

Ďakujem